

verdens flyktningsdag 20. juni

«



**Vest-Sahara** Saharawiske gutter i Dakha flyktningleir nær Tindouf i det sørvestlige Algerie. Her lever de under ekstremt vanskelige forhold.

Foto: DANI CARDONA, LOUAFI LARBI, REUTERS  
Kart: WIKIPEDIA



## Ofre for politisk spill.

Naturkatastrofer, brudd på menneskerettighetene og konflikter driver millioner av mennesker på flukt hvert år, samtidig som vi sliter med å løse eldre flyktningskriser. Noen av dem har vi hørt om, andre er i ferd med å gå i glemmeboken.

**HENRIK STEEN**  
Frilansjournalist

**Uløste konflikter.** – Flere langvarige flyktningskriser fortsetter med det internasjonale samfunn som passiv tilskuer. Mange flyktninger blir sittende i årevis som ofre for politisk spill, sier seniorrådgiver Richard Skretteberg i Flyktningshjelpen, som er en stor aktør internasjonalt, med 2000 medarbeidere lokalt ansatt i prosjekter i om lag 20 land. Fra sitt kontor i Grensen i Oslo følger Richard Skretteberg spesielt neglisjerte og uløste konflikter.

– Vest-Sahara og Bhutan er to gode eksempler på langvarige, neglisjerte og uløste flyktningskriser, den ene handler om okkupasjon, den andre om etnisk rensning, sier Skretteberg.

– Da Spania etter press fra FN trakk seg ut av sin siste koloni Vest-Sahara i 1975, skulle folket holde avstemning om sin egen fremtid. Det har enda ikke skjedd, fordi landet da ble okkupert av Marokko i stedet. Marokkos påståtte «historiske krav» på Vest-Sahara ble forkastet av den internasjonale domstolen i Haag allerede i 1975. Hundrevis av resolusjoner i FN har heller ikke ført frem. Vest-Sahara behandles fremdeles av FN som Afrikas siste uløste kolonispørsmål, forteller Skretteberg.

Over halvparten av Vest-Saharas opprinnelige befolkning, saharawiene, lever nå under ekstremt vanskelige forhold i flyktningleire sørvest i Algerie, til sammen 165 000 mennesker. Herfra har de organisert motstand gjennom bevegelsen Polisario, valgt eksilregjering og grunnlagt Den saharawiske arabiske demokratiske republikk (SADR), som i dag er anerkjent av over 80 stater og er fullverdig medlem av Den afrikanske union (AU). De mangler bare sitt rettmessige territorium, som i mellomtiden befolkes av marokkanske bosettere.

**«Shangri La»-syndromet.** Det uløste flyktningsproblemet i Vest-Sahara er ett av flere. Skretteberg framhever også Bhutan, det lille kongedømmet i Himalaya mellom Kina og India med 640 000 innbyggere.

– Siden midten av 1980-tallet har landet drevet ut en sjettedel av sine innbyggere. Landets elite definerte den nepalskspråklige minoriteten, ihotsampaene, som en politisk og kulturell trussel og drev de ut, i tråd med kongens befaling om «én nasjon, ett folk». Smak litt på det mottoet, sier Skretteberg.

I dag sitter 110 000 flyktninger fra Bhutan i flyktningleire i Nepal, mange siden 1991. De er tvunget ut ved hjelp av lover og



**Neglisjert Vest-Sahara og Bhutan er eksempler på langvarig neglisjerte flyktningskriser, sier seniorrådgiver Richard Skretteberg i Flyktningshjelpen.**

Foto: HENRIK STEEN

maktmisbruk. Det startet i 1977 med loven som krevde at man måtte lese og skrive nasjonalspråket dzongkha for å være statsborger, et fremmed språk for ihotsampaer som dessuten for det meste er analfabeter. Senere er statsborgerskapsloven innskjerpet på mange punkter. I tillegg ble det nødvendig for alle bhutanere å ha en politierklæring kalt No Objection Certificate (NOC). Har man deltatt i demonstrasjoner eller har slektninger som har flyktet, får man ikke utstedt dette viktige papiret. Uten NOC får man ikke sendt barna på skole, ingen medisinsk hjelp, reisedokumenter, stipend, jobb i staten eller betalt for sine jordbruksprodukter. Det ble umulig for mange ihotsampaer å leve videre i Bhutan, og de flyktet over grensen til India. På vei ut ble de tvunget til å skrive under på at de forlot Bhutan frivillig. India sendte flyktingene videre til Nepal.

– 40 000 er barn som aldri har opplevd noe annet. Ikke én flykting har kunnet reise hjem. Det er ikke tvil om at lovene har vært rettet mot en bestemt gruppe, og at det i praksis har foregått en etnisk rensning, sier Skretteberg.

Som ledd i en prosess mot «normalisering» av statsskikk og samfunnsliv, holdt Bhutan i mars sitt første demokratiske valg på 47 representanter til underhuset i nasjonalforsamlingen. Kongen erklærte etter dette at landet nå er et konstitusjonelt demokrati i stedet for enevelde.

**«United Nothing».** «UN (FN) står for United Nothing», sier de saharawiske flyktingene i Algerie. Nepal og Bhutan har kranglet i årevis om hva som skal skje med flyktingene, men uten resultat. Selv om man vet at store uløste flyktingproblemer kan avføde nye og langvarige konflikter, skjer det likevel svært lite med situasjoner som Vest-Sahara og Bhutan. Hvorfor?

– Dette er to forskjellige eksempler, men med flere likhetstrekk. Begge grupper har vært flyktinger i lang tid, de får stadig mindre assistanse utenfra og liten oppmerksomhet i mediene. Andre hensyn kommer foran det å hjelpe flyktingene: Politikk, strategi, allianser og penger. Overgriperne har også mektige støttespillere. Frankrike står bak Marokko og India viser ingen vilje til å øve press overfor kongedømmet i Bhutan, sier Skretteberg.

– Det er ulike former for neglisjering. Vi kan måle neglisjering i forhold til penger og donormidler til de ulike flyktingkrisene. Vi

kan måle det i forhold til internasjonal tilstedeværelse og vi kan måle det i forhold til mediedekning og mangel på politisk vilje. Den politiske viljen er ofte mest bestemmende. I noen tilfeller inntreffer alle kriteriene, sier Skretteberg.

– Se her! Jeg kaller det «Shangri La»-syndromet, sier Skretteberg og blar opp lørdagsmagasinet i en stor norsk avis der det «harmoniske lykkelandet» Bhutan presenteres over seks sider uten å nevne den etniske rensningen eller flyktingkrisen med ett eneste ord.

Vest-Sahara behandles fremdeles av FN som Afrikas siste uløste kolonispørsmål.

Richard Skretteberg  
i Flyktinghjelpen

**Okkupanten vinner.** Etter 16 år med væpnet konflikt i Vest-Sahara, inngikk partene avtale om våpenhvile i 1991. I følge avtalen skulle det i 1992 gjennomføres folkeavstemning i Vest-Sahara om landet skulle bli selvstendig eller innlemmes i Marokko. FN-



**Bhutan** Bhutanesiske jenter på skolebenken i en flyktingleir i Nepal, der de deler skjebne med 110 000 andre som er tvunget ut av hjemlandet.

Foto: RONNY HANSEN, FLYKTINGHJELPEN  
Kart: WIKIPEDIA

operasjonen MINURSO ble opprettet for å overvåke våpenhvilen og sikre gjennomføring av folkeavstemningen som ennå ikke er avholdt. men den har til dags dato ikke blitt avholdt.

– FN-operasjonen har kostet 45 millioner dollar i året i 16 år. De har fått lite ut av pengene. Når den humanitære hjelpen også går ned, kan det få sikkerhetsmessige konsekvenser, advarer Skretteberg.

I 2007 fremmet Marokko forslag om at folkeavstemningen ikke skulle handle om selvstendighet, men kun om at landet innlemmes i Marokko med en viss egen autonomi. To av de permanente medlemmene i Sikkerhetsrådet, USA og Frankrike, uttalte at den marokkanske planen var et godt forslag, på tvers av FNs tidligere vedtak.

Da den danske generalmajor Kurt Mosgaard var sjef for MINURSOs militære styrker i 2005-2007, var han den første som beordret at det marokkanske flagget over FN-bygningen i Vest-Sahara skulle fises for godt, og erstattet det med et FN-flagg.

**Strategisk spill.** – Saken er enkel og krystallklar. FN er tydelig på at statusen for territoriet er uavklart. Da kan man ikke akseptere at det marokkanske flagget henger der. Jeg vet ikke hvordan det kan ha pågått i 16 år uten at noen har reagert, sier Mosgaard. Han mener flaggsaken er et av flere bevis på at FN sier én ting i New York, men ofte spiller en annen rolle i praksis.

– Det er på høy tid at FN setter ned foten, blir klarere i sin tale og gjennomfører sine vedtak. Det ville vært en seier for det internasjonale samfunn, sier Mosgaard. Skretteberg er enig.

– Det er også et strategisk spill om tilgang til naturressurser. Så lenge situasjonen forblir uløst, vinner okkupanten. Frankrike, Spania og USA har et ansvar for at FN kan følge sitt eget opprinnelige spor for å oppnå en løsning, sier Skretteberg, som legger til:

**– Den må fullt ut respektere saharawienes fundamentale rett til selv å kunne bestemme sin egen fremtid.**



**Eneveldig konge**

Bhutans konge Jigme Singye Wangchuck på et statsbesøk i India i 2005. Siden 80-tallet har Bhutan drevet ut en sjettedel av sine innbyggere.

Foto: KAMAL KISHORE, REUTERS